

ETAPELE APLICĂRII DREPTULUI (FAZELE PROCESULUI DE APLICARE)

(LAW ENFORCEMENT STAGES (STAGES OF IMPLEMENTATION))

Alexandru Cuznețov, doctor în drept, conferențiar universitar, USPEE „C.Stere”

The word „process” in Romanian has several meanings. In everyday life are conducting a phenomenon, an event, transformation, restoration, and in another sense, more restricted - how the court case examination, arranging trial etc.

Cuvântul „proces” în limba română are câteva semnificații. În uzul cotidian reprezintă desfășurarea unui fenomen, a unui eveniment, transformare, refacere, iar în alt sens, mai restrâns - modalitatea examinării cauzelor de judecată, stabilirea detaliilor procesuale etc. [1].

Semnificația acestui termen este diferită, de asemenea, și în calitatea sa de termen special, folosit în știința juridică. În teoria dreptului este formulată noțiunea general-acceptată „forma procesuală” aplicabilă în procesele penale și în cele civile. Dar, și aici sensul noțiunii de „formă procesuală” se înțelege diferit. În unele cazuri, conținutul acesteia se definește ca fiind activitatea ce decurge în ordinea și în formele stabilite de legislația procesuală. Ea se remarcă prin acțiunile consecutive ale participanților la proces, ce înfăptuiesc imputernicirile lor juridice [2]. Asemenea proces se formează din activitățile unor persoane cu funcție de răspundere și ale organelor statale; el se împarte în părți, numite - etape (faze).

În alt sens, semnificația formei procesuale se înțelege ca o totalitate de condiții, întărite de legislația procesuală pentru săvârșirea acțiunilor procesuale [3]. Dezvoltarea logică a procesului, în acest caz, are loc la fel pe etape. Unele etape, ca o treaptă specifică în dezvoltarea procesului, au caracteristici calitative speciale. Fiecare etapă este relativ independentă, omogenitatea acțiunilor săvârșite fiind direcționată spre obținerea unui rezultat anumit.

Unii savanți juriști consideră că formele procesuale întruhidează în sine numai procesul civil sau cel penal [4]. Alții examinează formele procesuale aplicabile procesului administrativ, arbitrajului etc. [5]. Forma procesuală, fiind un fenomen juridic, asigură, inevitabil, nu doar realizarea dreptului de către organele competente statale, dar concomitent cuprinde toate formele aplicării dreptului în administrarea statală [6].

Definiția generalizată a formei procesuale, care în aceeași măsură se potrivește pentru caracterizarea activității procesuale a oricăror organe statale, și nu doar a organelor justiției, a fost elaborată de savantul V.M. Gorșenev: „Sub noțiunea de formă procesuală trebuie de înțeles totalitatea cerințelor procesuale omogene, cerute la acțiunea participanților procesului și direcționate spre obținerea unui oarecare rezultat” [7]. După părerea noastră, profesorul V.M. Gorșenev destul de întemeiat a formulat concluzia că asemenea abordare, privind definirea formelor procesuale în planul teoriei generale a dreptului, permite unificarea într-o noțiune generală a diferitelor subunități structurale ale procesului de aplicare a dreptului, care și reprezintă etapele procesului de aplicare a dreptului.

Procesul de aplicare a dreptului, ca o activitate a organelor competente, prezintă în sine o consecutivitate a acțiunilor faptice. De aceea, pentru conștientizarea corectă a conținutului activității de aplicare a dreptului, este necesar a deosebi etapele, ce formează consecutivitatea logică în emiterea actului de aplicare a dreptului, de etapele ce poartă un caracter funcțional, adică de etapele de examinare a cazului, întărite în diversele acte de aplicare a dreptului, urmărindu-se obținerea unui rezultat general, prevăzut de un șir de norme juridice [8].

Evidențierea etapelor procesului de aplicare a dreptului, în teoria generală a dreptului, se bazează, în principal, pe continuitatea logică a acțiunilor determinate în procesul de realizare a dreptului, și anume: în forma ei de aplicare. Evidențierea etapelor procesului de aplicare a dreptului reprezintă importanță atât în plan teoretic, permițând să fie examinată mult mai bine activitatea de aplicare a dreptului, cât și din punct de vedere practic - al perfecționării de mai departe a activității de aplicare a dreptului.

Aplicarea dreptului reprezintă un proces unic, totodată și complicat, ce contribuie la rezolvarea cazului juridic concret și la adoptarea hotărârii corespunzătoare. Autorii preocupați de cercetarea aplicării normelor juridice numesc diferite etape (faze) al procesului de aplicare a dreptului.

Sesizând existența unor faze (stadii) distincte în procesul aplicării dreptului, Hegel nota faptul că pot fi deosebite două asemenea faze: a) cunoașterea naturii cazului, în singularitatea sa nemijlocită; b) subordonarea cazului legii chemate să restabilească dreptul. În dreptul roman, pretorul pronunța hotărârea privind un anumit caz, iar cercetarea cazului o pune în sarcina unui judec particular [9].

La începutul sec.XX, juristul E.V. Vasikovski evidențiază în procesul de aplicare a dreptului patru etape (faze): 1) analiza juridică a situațiilor concrete, necesare a fi rezolvate; 2) critica originalității normei; 3) interpretarea normei; 4) dezvoltarea logică a normelor [10].

La rândul lor, Iu. G.Tkacenco și N.G. Alexandrov evidențiază: a) analiza stării de fapt a cazului; b) alegerea normei corespunzătoare; c) convingerea în corectitudinea (originalitatea) textului izvorului juridic ce conține norma juridică necesară; d) clarificarea semnificației și conținutului normei; e) interpretarea normei; f) acceptarea soluției și elaborarea actului ce întărește această hotărâre [11].

Profesorul Ia.S. Mihaleak consideră că etapele de bază ale aplicării dreptului sînt: a) analiza stării de fapt a cazului examinat, asupra căruia este necesar de aplicat dreptul; b) alegerea normei juridice ce va fi aplicată

la situația examinată; c) clarificarea semnificației normei juridice alese, adică interpretarea aplicabilă la situația examinată; d) emiterea actului de aplicare a normei juridice alese; e) săvârșirea acțiunilor faptice privind asigurarea realizării actului de aplicare emis; f) verificarea și controlul executării *de facto* a actului de aplicare [12].

În ce privește profesorul S.S. Alekseev, toate acțiunile de aplicare a dreptului acesta le împarte în trei etape de bază: 1) stabilirea stării de fapt; 2) alegerea și analiza normei juridice; 3) hotărîrea asupra cazului expusă în actul de aplicare a dreptului [13].

Profesorul P.E. Nedbailo în calitate de etape ale procesului de aplicare a dreptului, examinează: 1. stabilirea faptelor și analiza normei juridice;

2. interpretarea actelor normative;

3. emiterea actelor de aplicare a dreptului;

4. executarea faptică a hotărîrilor luate. Potrivit acestui autor, stabilirea faptelor și alegerea normei necesare „...reprezintă un act concomitent, o etapă unică de pornire a procesului de aplicare a normei juridice” [14].

Dumnealui afirmă că etapele aplicării normelor juridice reprezintă interpretarea lor, specificînd: „aplicarea normelor juridice reprezintă un proces ce cuprinde în sine atît etapa emiterii actelor, ce nasc raporturi juridice, cît și etapa acțiunilor faptice, fizice, material-tehnice ale subiecților acestor raporturi, în urma cărora (acțiunilor) are loc crearea stării de lucruri ce corespund dispozițiilor normelor”.

Acestea fiind expuse, considerăm că mult mai corecte se prezintă a fi etapele (fazelor) aplicării dreptului propuse de profesorii S.S. Alekseev, Iu.G. Tkacenko și N.G. Alexandrov. Alți autori comit, cel puțin, două inexactități: în primul rînd, pierd din vedere etapa emiterii nemijlocite a hotărîrii; în al doilea rînd, includ în componența etapelor acțiuni ce nu se încadrează în limitele procesului de aplicare a dreptului.

De exemplu, profesorul Ia.S. Mihaleak, la etapele aplicării dreptului atribuie efectuarea acțiunilor faptice privind asigurarea realizării actului corespunzător de aplicare și, de asemenea, verificarea și controlul executării actului de aplicare; juristul N.P. Hangalov include aici organizarea ulterioară a traducerii în viață a dispozițiilor actului de aplicare a dreptului [15].

Cu toate că de „asigurarea organizării” sau de „organizarea ulterioară”, de obicei, se ocupă însuși organul ce a emis actul de aplicare a dreptului, sînt situații cînd și alte organe le înfăptuiesc, care, în legătură cu îndeplinirea prevederilor actului primar, deseori emit acte noi de aplicare a dreptului. În așa fel, organizarea transpunerii în viață a hotărîrilor instanței de judecată se însoțește de aplicarea normelor juridice de către executorul judecătoresc, dar hotărîrea instanței de judecată și actul executorului judecătoresc nu pot fi considerate un act unic de aplicare a normelor juridice.

Pentru o mai bună conștientizare a conținutului activității de aplicare a dreptului, este necesar a detașa etapele ce formează acțiuni logice consecutive la emiterea actului de aplicare a dreptului de etapele ce poartă caracterul funcțional, adică de etapele de examinare a cazului, întărite în diferite acte de aplicare a dreptului, prin care se urmărește

obținerea rezultatului general prevăzut de un șir de norme juridice. De exemplu, în procesul penal se evidențiază etapa urmării penale, etapa examinării de instanța de judecată a infracțiunii, etapa executării sentinței; în procesul civil – etapa pregătirii pricinii pentru dezbateri de judecată, etapa examinării nemijlocite a cauzei, etapa executării hotărîrii etc. La etapele date, are loc repetarea acțiunilor logice consecutive ale procesului de aplicare a dreptului, și fiecare din ele se finisează, de obicei, cu emiterea unui sau altui act de aplicare a dreptului (primar sau secundar) [16].

Nu putem să fim de acord și cu profesorul P.E. Nedbailo, care include în conținutul activității de aplicare a dreptului chiar și acțiunile faptice de executare nemijlocită a dispozițiilor actelor de aplicare a dreptului de către subiecții dreptului, cărora aceste acte le sînt și adresate. Asemenea părere este penetrată de dorința de a evidenția importanța atît a emiterii hotărîrilor, cît și a traducerii lor în practică, în activitatea indivizilor. Emiterea hotărîrilor și executarea dispozițiilor aflate în ele, se află, cu certitudine, în legătură reciprocă. Dar, aceasta nu reprezintă temei pentru a le considera una și aceeași, a le unifica. Întocmirea actelor de aplicare a dreptului și activitatea faptică a oamenilor privind executarea dispozițiilor sînt fenomene diferite: ele se evidențiază concomitent ca fiind atît cauză, cît și efect. În afară de aceasta, dacă am considera aplicarea normelor juridice nu activitatea de emiterie a hotărîrilor individuale, ci și activitatea fizică de executare a lor de către persoane, în acest caz ar trebui să recunoaștem că aplicarea normelor juridice reprezintă realizarea de către toți subiecții (inclusiv cetățenii) a drepturilor și obligațiilor lor, deoarece în rezultatul aplicării normelor juridice la indivizi apar atît drepturi subiective, cît și obligații. Dar e știut faptul că îndeplinirea obligațiilor nu poate fi aplicarea dreptului: „...obligația nu poate fi aplicată, ea poate fi numai executată sau neexecutată” [17]. În afară de aceasta, unificarea acțiunilor privind emiterea actului de aplicare a dreptului cu utilizarea lor, nu ne apropie de realizarea reală a normelor de drept.

Delimitarea lor exactă, acțiune contrară unificării acestora, are ca obiectiv perceperea faptului că nu trebuie să ne oprim la etapa emiterii actelor autoritare, ci este necesară transpunerea lor de fapt în viață, ceea ce ar permite să acordăm o atenție mult mai mare legalității acestor acte [18].

În același context, profesorul I.Ia. Diureaghin propune trei etape de bază ale aplicării normelor, pe care le consideră obligatorii pentru rezolvarea oricăror cazuri juridice: 1) stabilirea și cercetarea stărilor de fapt; 2) alegerea și analiza normelor juridice necesare a fi aplicate; 3) emiteria hotărîrilor și prezentarea lor documentară. De altfel, autorul accentuează și existența unor *etape suplimentare* (intentarea cazului, pregătirea lui spre examinare, elaborarea proiectului de hotărîre, reexaminarea hotărîrii emise în baza plîngerii, intrarea hotărîrii în vigoare etc.). Existența etapelor suplimentare într-un proces de aplicare a dreptului depinde atît de sfera activității de aplicare a dreptului, fixarea organelor competente în acest sens cît și de specificul cazurilor examinate. Aceste etape suplimentare au, în practică, o importanță nu mai mică decît cele de bază, cu toate că, comparativ cu acestea, etapele suplimentare nu sînt în toate cazurile de aplicare a dreptului [19].

Și profesorii M.F. Orzih, V.V. Lazarev, Gh. Boboș, A. Cercasov, A. Maliko, consideră rațională existența, în procesul de aplicare a dreptului, a trei etape (faze): a) stabilirea stării de fapt; b) stabilirea bazei juridice a cazului; c) hotărârea cazului. Prezentarea acestei clasificări, menționează autorii, corespunde conștientizării procesului de aplicare a dreptului ca rezolvare a silogismului cunoscut, și nu ar fi corect de a minimaliza activitatea de aplicare a dreptului doar la emiterea de hotărâri [20].

Doctrinarii D.Baltag, I.Ceterchi și I.Craiovan, Francis Deak, Ladislav Lorincz, M.Bădescu, C.Voicu, N.Popa [21], consideră drept faze ale aplicării dreptului următoarele: 1) stabilirea stării de fapt; 2) alegerea normei de drept, etapă pe care profesorii I.Ceterchi și I.Craiovan o mai numesc „critica normei” [22]; 3) interpretarea normelor juridice; 4) elaborarea actului de aplicare.

Într-o altă viziune, profesorii A.Popescu, Radu C. Mihaș și Radu I. Motică, I.Corbeanu și C.Maria, D.Moșiu, Gh.Mihai, V.Leușin [23] susțin că aplicarea dreptului trebuie privită prin prisma fazelor judiciare ale aplicării: a) stabilirea stării de fapt; b) stabilirea elementelor juridice; c) elaborarea și emiterea actului de aplicare.

Alta este interpretarea dată de profesorii I.Dogaru, D.Dănișor, Gh.Dănișor [24], care propun a considera fazele de aplicare a dreptului: 1) determinarea situației de fapt; 2) aplicarea normei faptelor constatate; 3) elaborarea și admiterea actului de aplicare; 4) executarea actului de aplicare.

Un alt concept, privind fazele aplicării dreptului, propune profesorul B.Negru, care remarcă: „... fazele aplicării dreptului diferă de la un caz la altul, în dependență de caracterul normei juridice aplicate și actul individual adoptat în legătură cu aplicarea”. În procesul de aplicare a dreptului, dacă e să ne referim la activitatea instanței de judecată, pot fi evidențiate următoarele faze: a)

stabilirea stării de fapt; b) alegerea normei de drept ce se referă la fapta dată; c) interpretarea normei juridice alese; d) elaborarea și emiterea actului de aplicare a dreptului; e) executarea actului de aplicare și controlul asupra executării lui” [25].

Profesorul V.M. Sîrîh susține, că pentru emiterea unei hotărâri legale, motivate și juste, aplicatorul dreptului trebuie să treacă obligatoriu examinarea cazului prin următoarele etape (faze): 1) intentarea cazului juridic; 2) culegerea și valorificarea împrejurărilor faptice; 3) stabilirea împrejurărilor faptice cu ajutorul probelor; 4) căutarea normelor juridice, necesare pentru rezolvarea cazului; 5) calificarea juridică; 6) emiterea actului de aplicare a dreptului [26].

O altă viziune asupra etapelor aplicării dreptului au profesorii A.B. Vengherov și S.A. Komarov: 1) examinarea situațiilor de fapt ale cazului, a situațiilor sociale formate, a modalității de comportament; 2) alegerea normei juridice, așa-numita calificare juridică a acțiunilor destinatarului aplicării dreptului; 3) analiza textului normei juridice, abordarea formal-dogmatică a normei juridice: verificarea apariției ei legale, a acțiunilor ei în timp, în spațiu și asupra persoanelor; 4) interpretarea normei juridice; 5) emiterea hotărârii de organul competent, de persoana cu funcție de răspundere; 6) informarea persoanelor cointeresate, organizațiilor cu conținutul hotărârii [27].

Acest din urmă punct de vedere privind etapele (fazele) aplicării dreptului ni se pare a fi mult mai acceptabil, deoarece evidențiază mult mai accentuat consecutivitatea aplicării dreptului, iar după cum o spune profesorul Gh.Fiodorov, „...aceasta permite cunoașterea mult mai aprofundată a procesului aplicării dreptului, a tehnologiilor sale” [28].

Deci, în urma cercetării efectuate, am vrea să evidențiem *existența următoarelor etape (faze) de aplicare a dreptului:*

1. **Examinarea (cercetarea) stărilor de fapt.** Această fază începe cu identificarea cercului de fapte, necesare pentru rezolvarea cazului, după care urmează culegerea și întărirea procesuală a faptelor obținute, nemijlocit cercetarea acestor fapte, stabilirea veridicității și numărului lor și, în final, evaluarea acestor fapte din punctul de vedere al veridicității lor, a existența sau lipsei lor. Sigur, toate aceste acțiuni indicate sînt reciproc legate. Culegerea, analiza și evaluarea faptelor, necesare pentru rezolvarea cazului se efectuează, de obicei, nu cu orice mijloace existente, dar cu ajutorul mijloacelor juridice concrete în formele și ordinea stabilită de legislație. Deseori, în lege special se indică ce izvoare și în ce consecutivitate procesuală pot fi folosite în calitate de probe pe acest caz (de exemplu, codurile de procedură civilă, penală). În urma examinării (cercetării) stărilor de fapt pe caz, trebuie de obținut adevărul obiectiv. Cerința obținerii adevărului pe caz înseamnă că hotărârea trebuie să se bazeze pe faptele autentice, verificate și demonstrate, că este necesară examinarea multilaterală, totală și exhaustivă a împrejurărilor cazului. Aceasta este o condiție necesară a respectării stricte a legislației, a luptei reușite cu delictele. Adevărul obiectiv pe caz constă nu doar în stabilirea adevărului, veridicității împrejurărilor de fapt, ci și în corespunderea concluziilor organului de aplicare a dreptului cu normele juridice, în sensul evaluării juridice corecte a faptelor stabilite.

2. **Alegerea normei juridice corespunzătoare.** Această etapă, în exterior, se evidențiază în așa-numita *calificarea juridică*, adică în a stabili norma în baza căreia trebuie hotărît cazul examinat. Legătura strînsă și intercondiționarea normelor juridice presupune necesitatea alegerii, în multe cazuri, nu a uneia, ci a mai multor norme juridice, care se completează, dezvoltă, concretizează reciproc și care numai în complexitate formează baza juridică pentru hotărîrea cazului dat. Este necesar de a menționa și importanța alegerii normelor generale și a principiilor normative, ce corespund instituției juridice date, ramurii dreptului (de exemplu, Partea Generală, sau Specială a dreptului penal, civil etc.).

3. **Verificarea originalității textului normei. Analiza normei din punctul de vedere al legalității, acțiunea ei în timp, spațiu și asupra persoanei.** Toate acțiunile indicate sînt condiții preliminare necesare, premisă pentru următoarea etapă de bază – analiza conținutului normei juridice, interpretarea ei. Organul de aplicare a dreptului trebuie să posede textul exact al actului normativ la rezolvarea cazului concret, pentru evitarea apariției greșelilor și a neînțelegerilor. De aici, este importantă stabilirea textului original al normei, de care se folosește organul de aplicare a dreptului. Textul folosit, trebuie găsit în sursele oficiale

de publicare a actelor normative (de exemplu, „Monitorul Oficial”). Dacă sînt alte izvoare oficiale, în acest caz trebuie luată ultima redactare a publicării oficiale, cu toate modificările și completările la ziua adoptării actului de aplicare a dreptului.

Verificarea normei alese, din punctul de vedere al acțiunii ei în timp, spațiu și asupra persoanelor, înseamnă că fiecare normă aleasă trebuie examinată sub următoarele aspecte: a) acționează ea în momentul cînd în baza ei trebuie să fie rezolvat cazul dat; b) acționează ea asupra teritoriului, unde cazul trebuie rezolvat; c) se răsfrînge acțiunea ei asupra persoanelor ce trebuie să fie participante la raportul juridic apărut. În unele cazuri, iese la iveală colizia normelor și, în acest caz, trebuie de știut cum urmează să fie depășită această situație.

4. **Analiza conținutului dreptului (interpretarea).** Cu această etapă se finalizează procesul studierii normei alese (găsite). Ea reprezintă un moment important în procesul de aplicare a dreptului și constă în explicarea înțelesului exact și complet al normei juridice, în găsirea celei mai adecvate soluții juridice pentru fapta concretă dată.

5. **Emiterea hotărîrii pe caz de către organul competent.** Aceasta reprezintă etapa principală, „hotărîtoare” a aplicării dreptului. Anume în emiterea, în baza normelor juridice ce au importanță oficială, a actului individual cu un caracter autoritar (hotărîrea instanței de judecată, ordinul conducătorului organizației etc.) și se evidențiază aplicarea dreptului, pe cînd toate celelalte etape doar pregătesc condițiile preliminare și materialele pentru hotărîrea definitivă. Emiterea hotărîrii reprezintă în sine un act ce leagă normele juridice cu situațiile concrete, stabilesc drepturile și obligațiile subiecților dreptului. În urma efectuării tuturor etapelor preliminare, la persoana ce aplică dreptul trebuie să apară convingerea internă în faptul că împrejurările sînt examinate corect și îndeajuns, sînt autentice și lor li s-a dat evaluarea juridică corectă, că pe caz corect s-a ales norma adecvată și ea a fost complet și multilateral examinată. Numai după formarea convingerii respective e posibil de trecut la emiterea hotărîrii.

6. **Aducerea la cunoștința persoanelor cointeresate a conținutului hotărîrii (informarea).** Această etapă se realizează imediat după emiterea hotărîrii (de exemplu, după pronunțarea sentinței sau a hotărîrii instanței de judecată) sau mai tîrziu. În ce forme s-ar și aduce la cunoștință hotărîrea, ea, în regim strict, legal, obligatoriu trebuie să aibă loc. Organele statale, organizațiile sau diviziile trebuie să cunoască toate hotărîrile legale ce direct le afectează.

7. **Executarea hotărîrii emise.** Aplicarea dreptului nu ar avea un caracter de finalizare, dacă ne-am limita doar la pronunțarea (aducerea la cunoștință) a hotărîrii emise. Nu poate exista „hotărîrea doar pentru hotărîre” [29]. Este importantă nu doar emiterea unei hotărîri legale și corecte (de exemplu, sentința), ci și executarea acestei hotărîri, transpunerea în viața, activitatea reală. Numai o asemenea aplicare mărturisește despre aplicarea totală a dreptului, ca o formă a realizării.

Acestea fiind spuse, am vrea să mai menționăm că existența acestor etape (faze) de aplicare nu înseamnă în nici un caz fragmentarea, fărîmițarea procesului de aplicare; în fapt, acest proces este un proces unitar. Considerent din care este foarte greu să se stabilească o distincție

netă între aceste faze sau o ordine strictă a desfășurării lor. Aceste faze se întrepătrund și se condiționează reciproc.

În acest sens, profesorul I. Humă susține că nu există o procedură unică de aplicare a dreptului. Ceea ce se explică atît prin diversitatea normelor juridice susceptibile de a fi încălcate, cît și prin mijloacele foarte diferite prin care statul intervine în respectarea legalității. Procedura de aplicare a dreptului depinde de felul normei încălcate (penale, civile, administrative etc.), de organul chemat să restabilească legea (instanța de judecată, organul administrativ, financiar etc.), de competența și mijloacele pe care acesta le folosește potrivit legii [30].

Referințe:

- [1] Hîncu D., *Dicționar explicativ*, „Știința”, Chișinău, 2002, p. 324
- [2] Чечина Н.А., *Нормы права и судебное решение*, Ленинград, 1961, с. 24
- [3] Бро Ю.Н., *Проблемы применения советского права*, «Изд. Иркутского Универ.», Иркутск, 1980, с. 18
- [4] Абрамов С.Н., *Гражданский процесс*, Москва, 1952, с. 5
- [5] Добровольский А.А., *Исковая форма защиты права*, Москва, 1965, с. 50
- [6] Бро Ю.Н., *Указ.соч.*, с. 18
- [7] Горшенев В.М., *Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе*, Москва, 1972, с. 190, 191
- [8] Дюрягин И.Я., *Применение норм советского права*, «Средне-Уральское Книжное Издательство», Свердловск, 1973, с. 48
- [9] Hegel G.F., *Principiile filosofiei dreptului*, „Edit. Academiei RSR”, București, 1969, p. 255
- [10] Васьяковский Е.В., *Руководства к толкованию и применению законов*, Москва, 1913, с. 3, 4
- [11] А се vedeа: Ткаченко Ю.Г., *Нормы социалистического права и их применение*, Москва, 1955, с. 27; Александров Н.Г., *Применение норм социалистического права*, Изд. «МГУ», Москва, 1958
- [12] Михалек Я.С., *Применение социалистического права в период развернутого строительства коммунизма*, Москва, 1963, с. 24
- [13] Алексеев С.С., *Общая теория социалистического права*, Свердловск, 1966, с. 24
- [14] Недбайло П.Е., *Применение советских правовых норм*. Москва: Юрид.лит., 1960, с. 223
- [15] Дюрягин И.Я., *Указ.соч.*, с. 50
- [16] Ibidem, p. 51
- [17] Недбайло П.Е., *Указ.соч.*, с. 137
- [18] Дюрягин И.Я., *Указ.соч.*, с. 51, 52
- [19] Ibidem, p. 52
- [20] А се vedeа: Орзих М.Ф., *Применение норм советского социалистического права*, Изд. «Морской транспорт», Одесса, 1962, с. 10; Лазарев В.В., *Применение советского права*, «Татполиграф», Казань, 1972, с. 39; Gh. Boboș, *Teoria generală a statului și dreptului*, Cluj-Napoca, 1992, p. 166; Черкасов А.Д., *Теория государства и права*, под.ред. Матузова Н.И. и Малько А.В., «Юристъ», Москва, 1999, с. 417

[21] A se vedea: Dumitru Baltag, *Teoria generală a dreptului și statului*, Edit. „Tipcim”, Cimișlia, 1996, p. 222; Ioan Ceterchi, Ion Craiovan, *Introducerea în teoria generală a dreptului*, ALL, București, 1998, p. 133; Ioan Ceterchi, Francis Deak, Ladislav Lorincz, *Problemele fundamentale ale statului și dreptului socialist român*, București, 1982, p. 67; Mihai Bădescu, *Teoria generală a dreptului*, „Universul juridic”, București, 2004, p. 295; Costică Voicu, *Teoria generală a dreptului*, p. 265; N.Popa, *Teoria Generală a Dreptului*, „Ed.Actami”, București, 1998, p. 270-273

[22] I.Ceterchi, Craiovan I, Op.cit.,p. 133

[23] A se vedea: Popescu Adam, *Teoria dreptului*, „Edit.fund. România de Măine”, București, 1999, p. 100; Gheorghe C. Mihai, Radu I. Motica, *Fundamentele dreptului: teoria și filosofia dreptului*, ALL, București, 1997, p. 159; Ion Corbeanu, Maria Corbeanu, *Teoria generală a dreptului*, Lumina Lex, București, 2002, p. 205; Dorel Moțiu, *Teoria generală a dreptului*, Cluj Napoca, 1955, p. 116, 117; Radu I.Motică, Gheorghe C.Mihai, *Introdu-*

cere în studiul dreptului, „Alma Mater”, vol. I, Timișoara, 1995, p. 186; Леушин В.И., *Теория государства и права*, под.ред. Корельского В.М., «Норма», Москва, 1998, с. 383

[24] A se vedea: Ion Dogaru, Dan Claudiu Dănișor, Gheorghe Dănișor, *Teoria generală a dreptului*. p. 352-355

[25] Boris Negru, Alina Negru, *Teoria generală a dreptului și statului*, BonsOffces, Chișinău, 2006, p. 407

[26] Сырых В.М., *Теория государства и права*, «Юстицинформ», Москва, 2006, с. 355-358

[27] A se vedea: Венгеров А.Б., *Теория государства и права*, «Новый юрист», Москва, 1998, с. 515-517; Комаров С.Ф., *Общая теория государства и права*, «Юрайт», Москва, 1998, с. 308, 309

[28] Федоров Г.К., *Теория государства и права*. Кишинев: Реклама, 2004, с. 458

[29] Ibidem, p. 460

[30] Humă Ioan, *Teoria generală a dreptului*, Edit. „Neuron”, Focșani, 1995, p. 122, 123